

Frictie

investeer in het jonge kind, en in de kleuter

Author(s)

Fukkink, Ruben

Publication date

2022

Document Version

Final published version

Published in

Kind en Adolescent - Praktijkreeks

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Fukkink, R. (2022). Frictie: investeer in het jonge kind, en in de kleuter. *Kind en Adolescent - Praktijkreeks*, 21(3), 42-44.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Investeer in het jonge kind, en in de kleuter

Opnieuw laat onderzoek teleurstellende effecten zien van voorschoolse educatie. Toch is dat geen reden om dan maar met de vve te stoppen, betoogt Ruben Fukkink.

• Ruben Fukkink

Er was eens, lang geleden, een sociaal experiment met 123 peuters. Ze gingen in de jaren zestig van de vorige eeuw naar de Perry Preschool in de Verenigde Staten, misschien wel de beste voorschool die ooit heeft bestaan. De kinderen kregen in kleine groepen alle aandacht. Hun ouders kregen steun bij de opvoeding en de thuissituatie. Andere peuters en hun ouders uit een random samengestelde controlegroep groeiden op zonder dit programma. Na verloop van tijd werden indrukwekkende verschillen zichtbaar. De experimentele groep vertelde, kort gezegd, het verhaal van de Amerikaanse droom. Zij hadden de school redelijk goed doorlopen en hadden op latere leeftijd een baan en een auto (soms zelfs twee). Zij leefden, kortom, nog lang en gelukkig. De controlegroep deed het minder

goed op school, bleef vaker zitten en werd vaker verwezen naar ander onderwijs. Ernstig was dat een relatief grote groep op latere leeftijd in de cel belandde. Het eveneens Amerikaanse Abecedarian-project voor jonge kinderen in achterstandssituaties liet een paar jaar later vergelijkbare resultaten zien. Nobelprijswinnende econoom James Heckman rekende op basis van deze studies voor dat

Over de auteur

Ruben Fukkink is bijzonder hoogle-
raar kinderopvang en educatieve
voorzieningen voor het jonge kind
aan de UvA en lector Pedagogiek aan
de HvA.

Trefwoorden

Kinderopvang, vroeg- en
voorschoolse educatie (vve),
doorgaande leerlijn, schoolrijpheid

investeren in *early intervention* voor jonge kinderen in achterstands-situaties zich dubbel en dwars terugbetaalde, vooral door de besparing op de gevangenskosten.

De voorschool is hierna ingevoerd in andere staten en dook op in andere landen, waaronder Nederland; vroeg- en voorschoolse educatie heet het nu, vve. Het onderzoek volgde de grootschalige praktijk en is nooit meer zo kleinschalig en strak gecontroleerd uitgevoerd als bij de allereerste Perry Preschool en het Abecedarian-project. De random toewijzing aan een experimentele groep en controlegroep ontbrak altijd. Onderzoekers hebben van alles gedaan om te corrigeren voor mogelijke vertekening, maar deze valt helaas nooit helemaal uit te sluiten.

De positieve resultaten uit de begin dagen zijn nooit meer zo sterk en zo overtuigend terugge-

Illustratie: Jedi Noordegraaf

vonden. En zo ontstond een bijzondere balans: twee kleinschalige studies met positieve resultaten (123 kinderen uit 1962-1967, 111 kinderen uit 1972-1977) legden evenveel gewicht in de schaal als recente grootschalige studies met bescheiden resultaten en ook nulresultaten. De eerste studies zijn oud – maar waren beter opgezet. Ze zijn kleinschalig – maar rapporteerden zeer positieve resultaten. Wetenschappelijk ontstond een soort patstelling.

Een meta-analyse van mijn hand naar het effect van voor- en vroegschoolse educatie op basis van Nederlandse studies kon deze impasse niet doorbreken. Wetenschappers zeiden terecht: een meta-analyse van niet-gerandomiseerde studies is nog steeds een meta-analyse van gebrekkige studies. Mensen uit de vve-wereld zeiden terecht: een meta-analyse kan Nederlandse nulresultaten

rapporteren, maar we hebben nog steeds die twee Amerikaanse studies met positieve resultaten.

Het beleidsmatige antwoord op de patstelling was een positieve boodschap die als een derde weg handig tussen het onderzoeksdilemma laveerde: laten we de kwaliteit van de programma's versterken. Er werd in binnen- en buitenland flink geïnvesteerd in de programma's om zo meer kwaliteit te kunnen bieden. Ook was er aandacht voor kwantiteit: er kwam een uitbreiding van het aantal uren. In afwachting van nieuwe uitkomsten uit wetenschappelijk onderzoek kon je je als lezer troosten met positieve geluiden uit beleid (er komt een nieuwe kwaliteitsimpuls) en beleidsonderzoek (de nieuwe impuls heeft de implementatie verbeterd).

Omslagpunt 2022

Wetenschappelijk gezien is 2022,

zestig jaar na het begin van de Preschool en vijftig jaar na de Abecedarian-school, een omslagpunt. Durkin en collega's van de Vanderbilt University hebben een nieuwe studie uitgevoerd naar de effecten van het Tennessee Pre-K-programma bij drieduizend kinderen. Het onderzoek is net zo goed uitgevoerd als de eerste studies. Sterker nog, het is de eerste gerandomiseerde studie van een grootschalig voorschools programma. Dit programma is van bovengemiddelde kwaliteit en voldoet aan vrijwel alle richtlijnen van het gezaghebbende National Institute of Early Education Research (9 van de 10 standards). De kwantiteit van het programma lijkt met 5 dagen per week 5,5 uur 'les' gedurende het schooljaar ook in orde.

De allereerste resultaten leken nog even veelbelovend. Maar vanaf de middenbouw ('grade 3') sloeg de

positieve ontwikkeling om. In de bovenbouw ('grade 6') deed de controlegroep het op alle fronten consequent beter dan de experimentele groep, zowel op cognitief als gedragsmatig vlak. De onderzoekers zijn niet echt verrast. Ze wijzen op de tegenvallende resultaten uit eerdere studies met minder sterke onderzoeksopzetten. Hun resultaten zijn eigenlijk niets meer dan een methodologisch sterke bevestiging van wat zich de afgelopen jaren al aftekende in de literatuur.

Durkin en collega's onderstrepen dat investeren in het jonge kind voorop moet blijven staan. Het doel is tenslotte nog steeds hetzelfde. Wel zijn ze verontrust, vanwege 'the whole package' aan verontrustende uitkomsten. En ze stellen: "If we are serious about the goal, the means to attain it may have to change." De actuele vraag die Durkin en collega's stellen is: als de voorschool niet werkt, welke wegen leiden dan wél naar positieve uitkomsten voor jonge kinderen uit achterstandssituaties? Want daar gaat het uiteindelijk om: wat helpt om deze kinderen een kansrijke start te geven?

Niet te smal, te kort of te vroeg

Recent meta-analytisch onderzoek van Perlman en collega's, van Ulferts, en van mijzelf laat zien dat de kwaliteit van voorschoolse kindcentra maar weinig voorspelende waarde heeft op de latere cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling (een correlatie van $r = 0,10$ op een schaal van 0 tot 1). Hoe kan dit? Is dit 'de schuld' van de kinderopvang? Of speelt er misschien iets heel anders? Een belangrijke verklaring die naar voren is geschoven, is dat er een sterke verschuiving van het curriculum is van voorschool naar

school. Een peuter die bijvoorbeeld alle letters en getallen al kent, komt op de basisschool voor een grote leeropgave te staan waar letters en getallen met elkaar worden gecombineerd, alles groter wordt en nieuwe vaardigheden opduiken. In deze meerkamp met telkens veranderende onderdelen ben je als vroeg piekende peuter niet automatisch de winnaar. Je kunt nu redeneren: de kinderopvang moet nog veel meer opschuiven naar de basisschool. De peutergroep wordt dan een soort groep 1 van de basisschool, groep 1 wordt dan groep 1-2 en groep 2

Vroeg pieken als peuter is niet per se voordelig

wordt groep 2-3. Als kind leer je dan eerder, langer en met meer herhaling. Maar we zien dat Pre-K in Tennessee niet tot grootse resultaten leidt. Dus moeten we deze weg wel inslaan met het risico op 'schoolification' en kinderen die nog niet 'schoolrijp' zijn?

En is er niet veel meer mogelijk in de lange periode van groep 1 tot en met 8? Een recent onderzoek onder Haagse basisscholen van Oostdam en collega's (onder wie ikzelf) liet zien wat de school vermag onder bijzondere omstandigheden. De leerlingen liepen een leerachterstand op bij de eerste lockdown, maar kwamen sterk terug bij de tweede lockdown. De scholen focusten in deze periode – dus tijdelijk – alleen op de basisvaardigheden taal en reke-

nen. Het is een sterk staaltje van 'schoolification' zou je kunnen zeggen. Maar we zagen dat alle leerlingen in hetzelfde schooljaar en weer flinke stappen vooruit hadden gezet, dankzij hun eigen inzet, die van de leerkrachten en wellicht ook die van hun ouders. Zou er meer mogelijk zijn in de onder- en/of middenbouw?

We weten niet waardoor 'Pre-K' in Tennessee en andere voorschoolse programma's niet de gehoopte resultaten laten zien. Ik denk dat het wetenschappelijk verantwoord is om breder en zeker niet te schools te focussen op de brede ontwikkeling van kinderen. Ondertussen zien we ook dat achterstandssituaties niet alleen doorwerken op schoolloopbaan, maar ook op het welbevinden, de gezondheid en de levensduur (Van der Werfhorst en Van Hest 2019). Zo bezien is er alle ruimte voor een breed curriculum voor het jonge kind.

Investeer dus in het jonge kind. Doe dit niet te smal, niet te kort, niet te schools en niet te vroeg. Werk breed en lang, werk leeftijds- en ontwikkelgericht. De peuterjaren zijn cruciaal, maar ze zijn ook erg kort. De 'warme overdracht' als klein uurtje ingeklemd tussen vier voorschoolse jaren en groep 1-2 lijkt ook niet de oplossing. Investeer ook in de kleuter. Lezers van dit onvolprezen blad zouden misschien zeggen: investeer van kind tot en met adolescent. ●

Literatuur

- Van der Werfhorst, H., & van Hest E., (red.). (2019). *Gelijke kansen in de stad*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

De volledige literatuurlijst is opvraagbaar bij het redactiesecretariaat: KAP@bsl.nl.